

FØROYSKI BÚSKAPURIN

-Nógv virksemi-
-Útflutningsinntøkurnar minkaðar-
-Viðrekandi og stimbrandi fíggjarpolitikkur-

Umframt tilmælir frá Føroya Arbeiðsgevarafelag

Føroya Arbeiðsgevarafelag
Juli 2019

INNIHALDSYVIRLIT

SAMANDRÁTTUR	3
FRAMVEGIS NÓGV FERÐ Á FØROYSKA BÚSKAPINUM	4
Skjótt vaksandi útflutningsinntøkur og undanvind síðan 2011	4
Lønargjaldingarnar vuku næstan ein triðing frá 2013 til 2018	4
Virksemið neyvan verið størri enn tað er nú	5
Manglandi arbeiðsmegi ein tann størsta avbjóðingin í løtuni	5
Bráðtørvurin loysast við at víðka atgongdina til arbeiðsmegi	6
Stóra avlopið á føroyska handilsjavnanum minkaði nógv í 2018	6
Eisini onnur viðurskipti avmarka vøksturin í útflutningsvinnunum	8
Nógv herdu krøvini til føroysku bankarnar skapa óvissu	9
Tørvurin á bústøðum ein stór avbjóðing fyri føroyska samfelagið	11
FÍGGJARPOLITIKKUR HJÁ LANDI OG KOMMUNUM	13
Føroyskur fíggjarpolitikur hevur altíð verið viðrekandi	13
Meirinntøkurnar av forskattingini av pensjónsingjöldunum eru brúktar	14
Útreiðsluvøkstur landskassans grundaður á óvissar inntøkur	15
SAMSKIPAN FORTREYTT FYRI MENNING AV SAMFELAGNUM	17
Politiska skipanin skal raðfesta, stýra og skapa karmar	17
Vanligi lønarskatturin má lækkast	17
Serskipanir og frádráttir eiga at verða strikaðir	18
Rentustuðulin niðurlagast yvir longri tíð	19
Umvørvispolitikkurin má ikki bert snúgva seg um skatt og avgjöld	19
Vinnan eigur at verða skattað av úrsliti	20
Munandi skattalættar krevja helst hægri almannaveitingarnar	21
Sparingar og tænastrøgð annars	21

SAMANDRÁTTUR

Tað er nógv ferð á føroyska samfelagsbúskapinum, og fleiri tekin eru um, at vit eru á toppinum í einum hákonjunkturi. Hetta sæst serliga aftur við metlágum arbeiðsloysi, samstundis sum løntakaratalið lutfalsliga er vaksið væl meira enn fólkatalið, og føroyska arbeiðsfjöldin er tann virknasta í Evropa.

Tað er sostatt arbeiði til meira enn allar hendur, og Føroya Arbeiðsgevarafelag fegnast sjálvandi um, at øll hava úr at gera. Føroysk vinna hevur tó stórar avbjóðingar við at útvega arbeiðsmegi til at nøyta stóra eftirspurningin, og føroyska samfelagið hevur tí bráðtørv á at fáa størri atgongd til útlenska arbeiðsmegi.

Framgongdin í føroyska samfelagnum hevur fram til 2017 verið drivin av stórum og vaksandi útflutningsinntøkum frá ali- og uppsjóvarvinnunum, men í 2018 vendi gongdin við einum stórum falli í útflutningsinntøkunum. Innflutningurin helt tó fram at vaksa, og fallið í útflutningsinntøkunum hevur tí ikki merkt virksemd í føroyska samfelagnum.

Hvussu gongdin fer at vera í føroyska handilssamskiptinum úteftir, og hvussu hetta fer at ávirka virksemd í føroyska samfelagnum komandi tíðirnar, er ilt at siga í lýtuni, tí stórir partur av føroysku útflutningsinntøkunum eru grundaðar á vinnur, sum kunnu sveiggja nógv. Føroyski hákonjunktururin hevur tó ikki verið lánsfíggaður, og tí eru føroysk vinna og húsarhald væl fyri fíggarliga at taka ímóti einari niðurgongd í útflutninginum.

Um vit hyggja eitt sindur longur fram í tíðina, so er ein tann týðningarmesta avbjóðingin í føroyska samfelagnum at fáa stýr á almenna virksemd, serliga á íløgusíðuni. Søguliga hevur føroyskur fíggarpolitikkur altíð verið viðrekandi, og henda seinasta tíðin hevur ikki verið nakað undantak í so máta.

Tá tað vísir seg ikki at bera til at reka virknan fíggarpolitikk, so fer Føroya Arbeiðsgevarafelag at mæla til, at land, kommunur og alt tað almenna annars, leggja seg eftir at gera langtíðarætlanir og -semjir um, hvussu alt alment virksemd skal leggjast til rættis fleiri ár fram í tíðina.

Langtíðarætlanir og støðug politisk viðurskipti hava annars stóran týðning fyri vinnuna, tí vinnan er samd um, at óstøðug politisk viðurskipti og tung almenn umsiting eru millum størstu forðingarnar fyri vinnuligar framgongd í landinum í dag.

Ein týðandi partur í langtíðarætlanum verður at gera føroysku skattaskipanina kappingarføra við útheimin við at lækka vanliga lønarskattin, soleiðis at fólk og vinna velja at arbeiða og gera íløgur í Føroyum. Hetta má samskipast millum land og kommunur, har serskipanir og frádráttir verða strikað, samstundis sum tamarhald fæst á skjótt vaksandi almennu útreiðslunum.

FRAMVEGIS NÓGV FERÐ Á FØROYSKA BÚSKAPINUM

Tað er framvegis stórir vøxstur og nógvir virkseimið í føroyska samfelagsbúskapinum. Flestu pílur peika uppeftir, og heimligu vinnurnar hava stórar avbjóðingar at útvega arbeiðsmegi fyri at nøkta stóra eftirspurningin, men inntøkurnar frá føroyska útflutninginum eru tó nógvir minkaðar frá 2017, tá ið føroyska útflutningsvirði var á toppinum

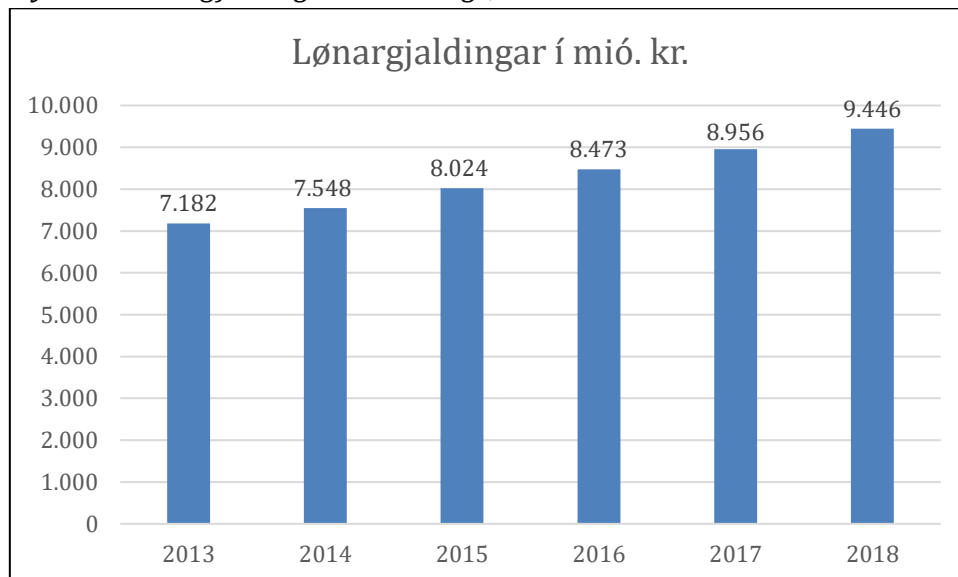
Skjótt vaksandi útflutningsinntøkur og undanvind síðan 2011

Umframt skjótt vaksandi og stórar útflutningsinntøkur frá ali- og uppsjóvarvinnuni, so hevur føroyski búskapurin eisini havt undanvind við lækkandi oljuprísnum og lækkandi rentustøði, tíðina eftir 2010. Hesar fortreytir hava skapt grundarlagið undir búskaparliga hákonjunkturinum í føroyska samfelagnum síðan 2011.

Lønargjaldingarnar vuku næstan ein triðing frá 2013 til 2018

Inntøkurnar eru nógvir vaksnar, og hetta hevur havt við sær stóran vøxstur í eftirspurninginum í bæði privata og almenna geiranum. Hetta sæst í lønarhagtølunum, sum eru best dagfórdu tøluni at lýsa gongdina í virkseminum í føroyska samfelagnum. Samlaðu lønargjaldingarnar vuku úr 7,2 mia. kr. í 2013 upp í 9,4 mia. kr. í 2018, ella við nærum einum triðingi eftir fimm árum, sí mynd 1.

Mynd 1: Lønargjaldingar samanlagt, 2013-2018.

Kelda: Hagstova Føroya.

Virksemið neyvan verið størri enn tað er nú

Fyrri hálvár í ár vóru tilsamans útgoldnar góðar 4,9 mia. kr. í lønum samanborið við góðar 4,6 mia. kr. somu tíð í fjør. Hetta svarar til ein vøxtur á næstan 7%, ið er nakað størri enn árligi miðalvøxturin í lønargjaldingunum seinastu árinum á millum 5 og 6%, og virksemið í føroyska búskapinum hevur tí neyvan verið størri enn nú.

Manglandi arbeiðsmegi ein tann størsta avbjóðingin í løtuni

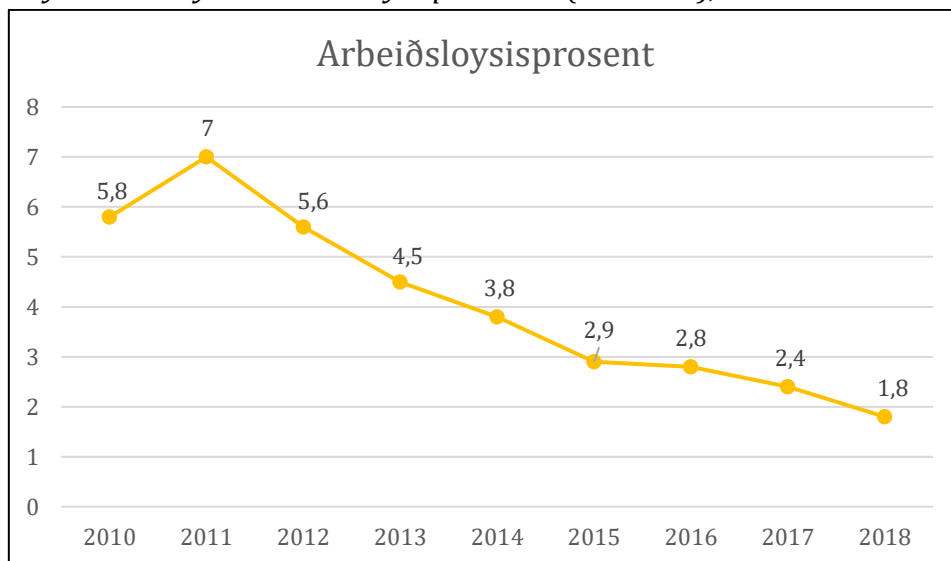
Stóra framgongdin og nógva virksemið hevur skapt stóran vøxtur í fólkatálinum, og tað fegnast Føroya Arbeiðsgevarafelag sjálvandi um. Fráflytingin er nógv minkað, samstundis sum tilflytingin hevur verið metstór, serliga seinastu tvey árinum.

Talva 1: Fólkatál og løntakarar, 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2012-2018	Í %
Fólkatál	48.062	48.179	48.638	49.142	49.823	50.481	51.333	3.271	6,8
Løntakarar	23.757	23.710	24.440	25.190	25.815	26.497	27.464	3.707	15,6

Kelda: Hagstova Føroya.

Mynd 2: Føroyska arbeiðsloysisprosentin (Ársmiðal), 2010-2018

Kelda: Hagstova Føroya.

Arbeiðsloysið er minkað næstan burtur í einki seinastu árinum, sí mynd 2, og er í dag komið niður á 1,2%, sum er metlág. Samstundis hevur vøxturin í løntakaratalinum verið væl størri enn vøxturin í fólkatálinum, sí talvu 1. Harumframt hava vit tí virknastu arbeiðsfjøldina í Evropa¹.

¹ Sambært arbeiðsfjøldarteljing hjá Hagstovu Føroya, frá november í fjør, so eru 31.500 av teimum 36.500 borgarunum í aldrinum 15 til 74 ár í arbeiðsfjøldini. Hetta svarar til, at 86% av íbúgvunum í Føroyum, í aldrinum 15 til 74 ár, eru virkin á arbeiðsmarknaðinum, har arbeiði er til meira enn allar hendur.

Tað er sostatt arbeiði meira enn til allar hendur, men tørvurin á arbeiðsmegi hevur neyvan nakrantíð verið størri enn nú, og í løtuni er manglandi arbeiðsmegi størsta forðingin fyri framhaldandi vøkstri, og tí eisini ein tann størsta avbjóðingin hjá vinnuni at fáa loysta beint nú.

Bráðtørvurin loysast við at víðka atgongdina til arbeiðsmegi

Fyri at loysa bráðtørvin á arbeiðsmegi, má heimliga vinnan fáa betri atgongd til arbeiðsmegi uttanífrá. Føroya Arbeiðsgevarafelag mælir tí til, at skipanin við forhondsgóðkenning av fyrirkum at taka ímóti arbeiðsmegi verður víðkað til at verða galdandi fyri øll lond, ella í øllum førum nógv fleiri lond enn nú.

Fíggarligi stuðulin úr landskassanum, umvegis ymsar frádráttar og stuðulsskipanir til føroyska arbeiðsmegi at fara uttanlands at arbeiða, eigur eisini at verða strikaður. At strika hesar frádráttir eigur samstundis at verða partur í einari størri ætlan at lækka vanligu lønarskattin yvir eitt ávíst áramál, meira um hetta seinni frágreiðingini.

Stóra avlopið á føroyska handilsjavnanum minkaði nógv í 2018

Stóru inntøkurnar uttanífrá eru tó minkaðar, tí føroyska handilssamskifti úteftir broyttist munandi í 2018, tá stóra avlopið á føroyska handilsjavnanum, seinastu árin, minkaði úr góðum 1,5 mia. kr. í 2017 niður á góðar 280 mió. kr. í 2018. Hetta svarar til eina minking á 1,2 mia. kr. eftir einum ári, sí talvu 2 og mynd 3.

Fram til 2017 hevur tað verið útflutningurin av laks og uppsjóvarfiski, sum hevur verið drívmeigin í stóra vøkstrinum í føroyska útflutningsvirðinum. Samlaða útflutningsvirðið á laks og uppsjóvarfiski er næstan trífaldað frá 2010 til 2017, úr 2,2 mia. kr. í 2010 upp í 6,3 mia. kr. í 2017.

Í 2010 svaraði útflutningsvirðið á laks og uppsjóvarfiski til 46% av samlaða føroyska útflutningsvirðinum á vørum, og í 2017 var útflutningsvirðið á laks og uppsjóvarfiski komið upp á 71% av samlaða føroyska útflutningsvirðiðnum á vørum.

Nógvu útflutningsinntøkurnar síggjast aftur í vaksandi innflutningi hesi seinastu árin, og ferðin á vøkstrinum í innflutninginum helt fram at vaksa í 2018, tá ið útflutningsvirðið minkaði nógv.

Tí minkaði stóra avlopið á handilsjavnanum 1,2 mia. kr. ella heili 81% í 2018.

Tað er serliga stóra fallið í útflutningsvirðinum á laks og uppsjóvarfiski, sum er orsøkin til, at samlaða útflutningsvirðið er so nógv minkað. Hinvegin var vøkstur í næstan øllum innflutningsbólkunum, uttan rávøru til fiskivinnuna, sum minkaði nógv. Hetta hongur m.a. saman við, at minni verður innflutt av ráfiski úr Noregi, tí meira av botnfiski er at fáa undir Føroyum.

Størsti vøxsturin hevur verið í innflutninginum av brennievni, maskinum, amboðum og tilfari til byggivinnuna.

Hagtølini fyri fyrstu fimm mánaðirnar í ár vísa, at innflutningurin hevur verið á leið tann sami sum somu tíð í fjør, meðan útflutningsvirðið av botnfiski, laks og makreli hevur verið væl størri.

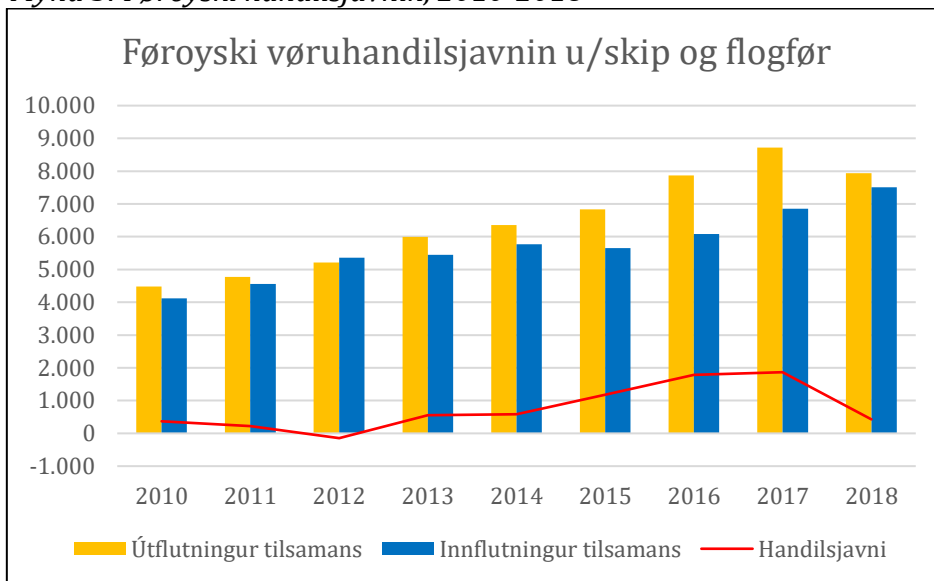
Tað er torført at meta um, hvussu gongdin fer at verða í føroyska útflutningsvirðinum. Hjá botnfiskafлотnum gongur framá og útflutningsnøgdirnar av laks eru størri í ár enn tær vóru í fjør. Hjá uppsjóvarflotanum eru kvoturnar sum heild minkaðar, men prísirnir á makreli og svartkjafti hava verið góðir, samstundis sum sildaprísurin hevur verið lágur.

Talva 2: Føroyski út- og innflutningurin av vørum, 2010-2018

Mi. kr.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Útflutningur tils.	4.697	5.406	5.515	6.103	6.368	6.882	8.090	8.777	8.024
Laksur	1.338	1.618	1.823	2.456	2.951	2.805	3.662	3.868	3.342
Uppsjóvarfiskur	826	1.144	1.408	1.571	1.522	1.754	1.878	2.388	1.848
-Svartkjaftur	126	78	173	152	123	161	176	145	156
-Sild	266	291	329	410	291	484	402	622	486
-Makrelur	321	733	827	814	884	854	990	1.039	682
-Fiskamjøl og fóður	113	42	79	195	224	255	310	582	524
Toskur hýsa og upsi	1.180	985	935	916	956	1.178	1.110	1.152	1.308
Síl rækjur o.a. fiskur	954	861	870	857	751	974	1.024	967	989
Aðrar vørur	182	169	173	199	176	120	194	312	447
Skip og flogfør	217	629	306	104	12	51	222	90	90
Innflutningur tils.	4.369	5.279	6.683	6.273	6.021	6.125	6.598	7.261	7.743
Til hav- og landbúnað	167	249	366	381	346	410	428	446	485
Rávøra til fiskavirking	161	125	156	168	123	183	217	303	234
Tilfar til byggivinnuni	334	352	357	427	502	523	617	691	816
Tilfar til aðra framl.	923	1.048	1.349	1.319	1.398	1.406	1.460	1.580	1.614
Maskinur og amboð	321	365	447	410	651	603	861	832	1.014
Brennievni	962	1.124	1.303	1.249	1.159	803	647	950	1.283
Akfør	127	159	213	279	307	382	412	498	494
Til beinleiðis nýtslu	1.120	1.134	1.164	1.215	1.287	1.339	1.437	1.562	1.590
Skip og flogfør	254	723	1.328	825	248	476	519	399	213
Handilsjavni	328	127	-1.168	-170	347	757	1.492	1.516	281

Kelda: Hagstova Føroya.

Mynd 3: Føroyski handilsjavnin, 2010-2018

Kelda: Hagstova Føroya.

Eisini onnur viðurskifti avmarka vøksturin í útflutningsvinnunum

Í løtuni er manglandi arbeiðsmegi ein stór avbjóðing, sum øll tann heimliga vinnan í Føroyum hevur at dragst við, men tilfeingis- og ídnaðarvinnurnar, ið serliga virka á útflutningssíðuni í føroyska búskapinum, merkja eisini aðrar forðingar og avmarkingar fyri framhaldandi vøkstri.

Hetta sæst bæði í konjunkturkanningunum hjá Hagstovu Føroya og í kanningini hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag um føroyska kappingarførið frá 2017².

Kanningin hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag vísti millum annað, at føroyska vinnan sum heild metti óstøðug politisk viðurskifti og tung almenn umsiting, vera millum størstu forðingarnar fyri vinnuligari framgongd í landinum.

Í kanningini varð mettt, at hesar forðingar í størri mun vóru galdandi fyri fiski- og alivinnurnar, men at óvissu karmarnir í fiski- og alivinnunum eisini høvdu neiliga ávirkan á hugburðin í øðrum vinnugreinum. Knappligar lógarbroytingar og manglandi politiskar langtíðarsemjur skapa óvissu um framtíðar politisku kósina og forðar fyri vinnuligari menning.

Politiska óvissan virkar tálmandi á íløguhugin og íløguvirksemið. Óviss framtíðarútlit økja um váðan, og forða tí í stóran mun fyri menning og nýhugsan, bæði í fiskivinnuni og aðrastaðni. Føroyska vinnan hevur sostatt tørv á einum støðugum politiskum umhvørvi við breiðum politiskum langtíðarsemjum um vinnuligu karmarnar, umframt ein orðaðan vinnupolitik.

² Føroya Arbeiðsgevarafelag: Kappingarføri Føroya – Klára vit at kappast? – 2017.

Nógv herdu krøvini til føroysku bankarnar skapa óvissu

Sambært uppgerðum hjá Landsbanka Føroya, so er fíggjarstøðan hjá føroyskari vinnu og húsarhaldum í føroysku bankunum góð, og hon er vorðin munandi betri í skjótt vaksandi hákonjunkturinum seinastu árin, sí talvu 3.

Innlánini hjá bæði húsarhaldum og vinnu eru vaksin nógv meira enn útlánini hesa tíðina, og føroysk vinna og húsarhald eru tí væl fyri fíggjarliga. Føroyski hákonjunktururin hevur sostatt ikki verið lánsfíggaður, og tí eigur føroyski búskapurin at fara at tola eina niðurgongd í eftirspurninginum og búskaparliga virkseminum, uttan ógvusligar avleiðingar, men tað hevur týðning at halda eyga við vøkstrinum í útlánum í mun til vøksturin annars í hesum tíðum.

Tað skal tó viðmerkjast, at bæði húsarhald og serliga vinnan eisini taka lán uttanlands, og hesi lán, við undantak av donsku realkreditslánunm hjá føroysku húsarhaldunum, eru ikki við í uppgerðunum hjá Landsbanka Føroya í talvu 3.

Talva 3: Ogn og skuld hjá føroyskum húskjum og vinnu, 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Innlán	8.350	8.667	9.255	9.878	10.290	10.959
Útlán	7.161	7.416	7.788	8.170	8.429	8.746
Realkreditslán	2.763	2.660	2.571	2.480	2.409	2.509
Innlán netto – húsarhald	-1.574	-1.409	-1.104	-772	-548	-296
Innlán	2.737	3.301	3.234	3.610	3.973	3.918
Útlán	5.326	5.263	5.092	5.174	5.396	5.648
Innlán netto – vinna	-2.589	-1.962	-1.858	-1.564	-1.423	-1.730

Kelda: Landsbanki Føroya

Viðm: Fíggjarstøðan er uppgjørd pr. 1 november, og fíggjarfeløg eru ikki við í tølunum fyri vinnuna.

Føroyskir peningastovnar eru eins og allir aðrir peningastovnar í ríkisfelagsskapinum, reguleiraðir sambært donsku lóggávuni um fíggjarligt virksemið, men føroyskir myndugleikar mæla ríkismyndugleikunum til at seta munandi strangari krøv til føroyskar peningastovnar, samanbórið við aðrar peningastovnar í ríkinum.

Í Føroyum eru tríggir av teimum fyra bankanum³ útnevndir at vera sokallaðir SIFI-bankar⁴. Hóast føroysku SIFI-bankarnir ikki eru stórir samanbornir við hinar SIFI-bankarnir í skipanini,

³ Møguliga fer tilnevningin av Norðoya Sparikassa at verða strikað, soleiðis at tað bert vera tveir teir størstu bankarnir í Føroyum, sum verða SIFI-bankar.

⁴ SIFI-bankar, eru bankar, ið hvør í sær hava avgerandi og stóran týðning fyri samfelagsbúskapin.

so metir Føroya Arbeiðsgevarafelag tað vera skilagott, at útnevna stóru føroysku bankarnar til SIFI-bankar, tí teir hava so mikið stóran týðning fyri føroyska samfelagsbúskapin.

Tá ið tað er sagt, so heldur Føroya Arbeiðsgevarafelag, at framferðarhátturin og krøvini annars, frá føroysku myndugleikunum til føroysku bankarnar, kundu verið handfarin øðrvísi.

Kapitalkrøvini til føroysku bankarnar eru 3 prosentstig strangari enn kapitalkrøvini til hinar bankarnar í ríkinum, sum harumframt hava fingið lagaligari skiftistreytir at seta í verk nýggj og herd krøv frá myndugleikunum. Hetta er t.d. galdandi fyri nýggju og herdu niðurskrivingarreglurnar⁵, sum komu í gildi 1. januar 2018. Herdu krøvini til niðurskrivingar komu í gildi fyri føroysku bankarnar, uttan 5 ára skiftistíðina, sum hinir bankarnir í skipanini fingtu til at seta nýggju niðurskrivingarreglurnar í verk.

Um myndugleikarnir bert seta serliga strongu krøvini í gildi fyri føroysku peningastovnarnar, so fáa útlenskir peninga- og fíggarstovnar samstundis kappingarfyrirum frá myndugleikunum, móttvegis føroyskum peningastovnum, á føroyska marknaðinum.

Føroysku peningastovnarnir hava eina fatan av, at teir verða ov lítið hoyrdir og fáa ov stutta tíð at koma við viðmerkingum, áðrenn føroyskir myndugleikar seta reglur og krøv í gildi fyri føroysku bankarnar. Hetta metir Føroya Arbeiðsgevarafelag at vera óheppið, tí føroysku peningastovnarnir eru týðningarmiklir hoyringspartar, tá ið tað snýr seg um føroyska fíggar-geiran.

Í løtuni valdar stór óvissa í føroysku peningastovnunum um myndugleika krøvini til føroyskar peningastovnar framtíð, men tað er tó rættiliga vist, at herdu krøvini fara at skerpa føroyska fíggar-geiran við færri og dýrari fíggingartilboðum frá føroysku bankunum til føroyska vinnu og húsarhald.

Tað er tó ein glotti, at Danska Váðaráðið⁶ hevur boðað frá, at nú ráðið hevur fingið viðmerkingar frá Føroyska Váðaráðnum um markvirðir fyri føroysku SIFI-bankarnar, so fer Danska Váðaráðið, saman við Føroyska Váðaráðnum, at gera eina greining av kapitalbufferum fyri føroysku bankarnar.

Føroya Arbeiðsgevarafelag fegnast um, at tað loksins verður gjørd ein gjøllig greining av føroyska fíggar-geiranum, áðrenn myndugleikarnir áseta strangari krøv fyri føroysku bankarnar, sum kunnu ávirka vinnu og húsarhald.

⁵ IFRS9.

⁶ Det Systemiske Risikoråd: Tíðindaskriv, dagfest 26.03.2019.

Tørvurin á bústøðum ein stór avbjóðing fyri føroyska samfelagið

Stóri eftirspurningurin á føroyska bústaðarmarknaðinum er bæði merktur av stórari tilflyting og broytingum í bústaðarmynstrinum, har føroyingar í alt størri mun ynskja at búseta seg eftir, hvussu tørvurin á bústaði broytist gjøgnum lívsleiðina. Tí er stórur tørvur á einum fjølbroyttum útboði av bústøðum av alskyns slag.

Fyrr hevur tað vanliga verið soleiðis, at flestu føroyingar hava keypt grundstykki frá kommununi, har teir síðan hava bygt og verið búgvandi alt lívið. Nakað hevur verið leiga út, men tað hevur ikki verið nakar veruligur leigumarknaður av bústøðum í Føroyum. Hetta er við at broytast. Fólkaøksturin, saman við broytta eftirspurningarmynstrinum og politisku átøkunum við m.a. afturbering av meirvirðisgjaldi, hava sett gongd á byggingina og útboðið av leigubústøðum.

Føroya Arbeidsgevarafelag fer í hesum sambandi at ávara ímóti, at tað almenna leggur seg á allan leigumarknaðin. Almenna bústaðarfelagið, Bústaðir, hevur ikki móguleika at nøkta stóra tørvinn sum er, og tí eigur politiski myndugleikin heldur at skapa karmar, soleiðis at tað verður javnbjóðis kapping millum Bústaðir og privat vinnulig feløg, ið bjóða seg fram á leigubústaðarmarknaðinum.

Politiski myndugleikin eigur eisini at endurskoða sjálvt endamálið við almenna bústaðarfelagnum Bústaðir. Er endamálið við Bústøðum at breiða seg yvir allan leigumarknaðin, líka frá bíligum lestrarbýlum til stórar og dýrar marglætisbústaðir, ella skal endamálið hjá Bústøðum avmarkast til eitt ávíst slag av leigubústøðum. Tað eigur politiski myndugleikin at taka støðu til.

Bústaðarneyðin er ein stór politisk avbjóðingin í løtuni, men tað krevur stórt hegni og skil at handfara hesa avbjóðing, nú so stórt trýst er á føroysku byggivinnuna. Sambært uppteljing, sum Føroya Arbeidsgevarafelag gjørði á heysti 2018, vóru omanfyri 400 búeindir í gerð í privata geiranum. Talan var fyri tað mesta um eigarabústaðir, men eisini privatir leigubústaðir vóru í gerð. Afturat hesum koma so teir leigubústaðir, sum Bústaðir stendur fyri.

Um politiska skipanin heldur, at enn meira ferð skal setast á bústaðarbyggingina, er hetta eitt politiskt val. Men politiska skipanin má so eisini hava dirvi til at siga, hvørjar aðrar almennar verkætlanir skulu niðurraðfestast og útsetast, um ætlanin er, at tað almenna skal gera íløgur í og standa fyri at byggja fleiri leigubústaðir.

Uppskot liggur í Løgtinginum, sum skal geva almenna stovninum Bústaðir heimild at lána 250 mió. kr. afturat at byggja leigubústaðir fyri. Gongdin, har almennu íløgurnar í alsamt størri mun vera lagdar uttanfyri fíggjarlógina er órógvandi. Í 2017 fekk Bústaðir heimild at lánifíggja 250 mió. kr., og nú eru so 250 mió. kr. lagdar omaná. Fíggjarlógin avspeglar í alsamt minni mun almenna íløguvirksemið, og tí kann landið ikki bara hyggja eftir formliga íløgukarminum á fíggjarlógini, tá búskaparstýringin verður lögð tilrættis.

Vit eru enn á toppinum í einum hákonjunkturi, og tað almenna má tillaga sína búskaparstýring og almenna íløgupolitikk til henda veruleika. Tað er ikki til fyrimuns fyri føroyska samfelagið, um politiska skipanin koyrir meira ferð á ein longu sperdan motor, uttan at gera aðrar tillagingar í rikna íløgupolitikkinum.

Tað er sera umráðandi, at politiska skipanin ikki loypir á leistum, men brúkar neyðugu tíðina til at fyrireika tað, ið ætlanin er at gera. Um neyðugu fyrireikingarnar ikki verða gjørdar, er stórir vandi fyri, at vit um nøkur ár standa við byggiverkætlanum, sum eingin er nøgdur við. Vit mugu hava tað tol, ið skal til, fyri at fáa varandi nyttu burturúr teimum íløgum, sum verða gjørdar í hesum árum. Tá byggiverkætlanir miseydnast, er frágreiðingin ofta, at neyðug tíð ikki var nýtt til at gera eina dygga fyrireiking.

Um landið ætlar, at uppافتur meira ferð skal setast á bústaðarbyggingina, eru hyggjuráðini at taka føroysku byggivinnuna við uppá ráð, so hon fær móguleika at ávirka loysnirnar og planleggingina annars. Á henda hátt økjast sannlíkindini fyri, at nakað munagott kann spyrjast burturúr.

FÍGGJARPOLITIKKUR HJÁ LANDI OG KOMMUNUM

Fíggjarpolitikkurin hjá landi og kommunum er viðrekandi og stimbrar virksemið í landinum, samstundis sum ein vaksandi partur av almenna inntøkugrundarlagnum verður grundað á sveiggjandi og svikalig avgjöld á ali- og fiskivinnuna

Føroyskur fíggjarpolitikkur hevur altíð verið viðrekandi

Søguliga hevur føroyskur fíggjarpolitikkur verið viðrekandi og virka stimbrandi á virksemið⁷, og tað er hann framvegis. Undir hákonjunkturinum seinastu árinum hevur stórus vøkstur verið í rakstrar- og løguútreiðslunum hjá landi og kommunum, og sambært fíggjarætlanunum fyri 2019, so heldur stimbrandi fíggjarpolitikkurin fram við øktum rakstrar- og løguútreiðslum, sí talvu 4.

Í talvu 4 eru tøluni fyri landskassan frá 2014 til 2018 roknskapartøl, meðan tøluni fyri 2019 eru fíggjarlógartøl, umframt eina eykajáttan á 34 mió. kr., sum Løgtingið hevur samtykt. Fyri kommunurnar eru tøluni frá 2014 til 2017 roknskapartøl, meðan tøluni fyri 2018 og 2019 eru metingar og fíggjarætlanartøl.

Talva 4: Úrslit hjá landi og kommunum, 2014-2019

Landskassin (mió. kr.)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Skattainntøkur	2.138	2.130	2.050	2.320	2.427	2.484
Avgjöld o.t.	1.938	1.804	2.185	2.475	2.401	2.538
Ríkisveiting úr Danmark	635	642	642	642	642	642
Rakstrarútreiðslur	4.587	4.234	4.399	4.577	4.765	4.931
Løguútreiðslur	360	341	299	302	442	385
Rentuútreiðslur	18	84	21	-5	-9	5
Úrslit landskassans	-254	-83	158	563	272	343
Kommunurnar (mió. kr.)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Skattur v.m.	1.598	2.383	2.175	2.344	2.839	2.737
Rakstur v.m.	1.131	1.823	1.596	1.671	2.211	2.263
Løgur	369	392	486	518	713	1.111
Rentur	39	32	28	28	27	22
Úrslit kommunur	59	136	65	127	-112	-659
Úrslit land og kommunur	-195	53	223	690	160	-316

Kelda: Fíggjarmálaráðið og Føroya Gjaldstova.

Tøluni hjá kommununum fyri í ár skulu takast við stórum fyrivarni, tí søguliga hevur tað víst seg, at kommunurnar hava yvirbúsketterað rættiliga nógv í sínum fíggjarætlanum, serliga tá ið tað snýr seg um løgurnar. Í 2018 ætlaðu kommunurnar at fremja íløgur fyri 958 mió. kr., men

⁷ Sí heystfrágreiðingina 2015 hjá Búskaparráðnum.

fyríbils roknskapartølini vísa, at kommunurnar bert megnaðu at fremja íløgur fyri 713 mió. kr. av teimum 958 mió. kr., sum kommunurnar høvdu sett av til íløgur í 2018.

Sambært feskastu uppgerðunum av kommunalu fíggarætlanunum, so hava kommunurnar ætlanir um at fremja íløgur fyri meira enn 1,1 mia. kr. í ár, sí talvu 4.

Fíggarlógirnar og -ætlanirnar hjá landi og kommunum vísa bert ein part av almenna virkseminum, tí ein stórur og vaksandi partur av almenna virkseminum, serliga íløgum, liggur uttanfyri fíggarlógir og -ætlanir hjá landi og kommunum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag gjørði í 2018 eina samanteljing av øllum almennu íløgum, sum vóru á skránni. Samanteljingin vísti, at omanfyri 40% av almennu íløgum lógu uttanfyri fíggarlógirnar hjá landi og kommunum. Samanteljingin skal sjálvandi takast við neyðugum fyrivarni, men hon gevur eina ábending um, at politiska skipanin bert hevur tamarhald á einari góðari helvt av almenna íløguvirkseminum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag heldur, at ein tann mest átrókandi politiska avbjóðingin við atlitum at heimliga virkseminum, bæði hjá landi og kommunum, er at samskipa alt alment íløguvirksemið hjá landi, kommunum og øllum øðrum almennu ílögum, soleiðis at vit fáa eina javna og støðuga útbygging og menning av føroyska samfelagnum, grundað á langtíðarætlanir, sum ikki verða ov nógv órógvadar av stuttíðar sveiggjum í búskaparligu konjunkturinum.

Meirinntøkurnar av forskattingini av pensjónsinngjöldum eru brúktar

Í 2012 varð skattingin av pensjónssamansparing broytt, soleiðis at pensjónssamansparing nú verður skattað við inngjald, ístaðin fyri við útgjald. Tað hevur tí verið ein munandi vøkstur í pensjónsskattainntøkunum hesi árin, síðan skattingin av pensjónssamansparingini varð broytt, men land og kommunur hava brúkt allar hesar meirinntøkur, ístaðin fyri at polstra almennu kassarnar til framtíðina, sí talvu 5.

Talva 5 vísir, at land og kommunur samanlagt hava hall, um skattingin av pensjónsinngjöldum verður drigin frá. Hetta er veruleikin í allarbestu tíðum, sum eru søguliga góðar fyri føroyska búskapin.

Talva 5: Úrslit hjá landi og kommunum og skatting av pensjónsinngjöldum, 2014-2019.

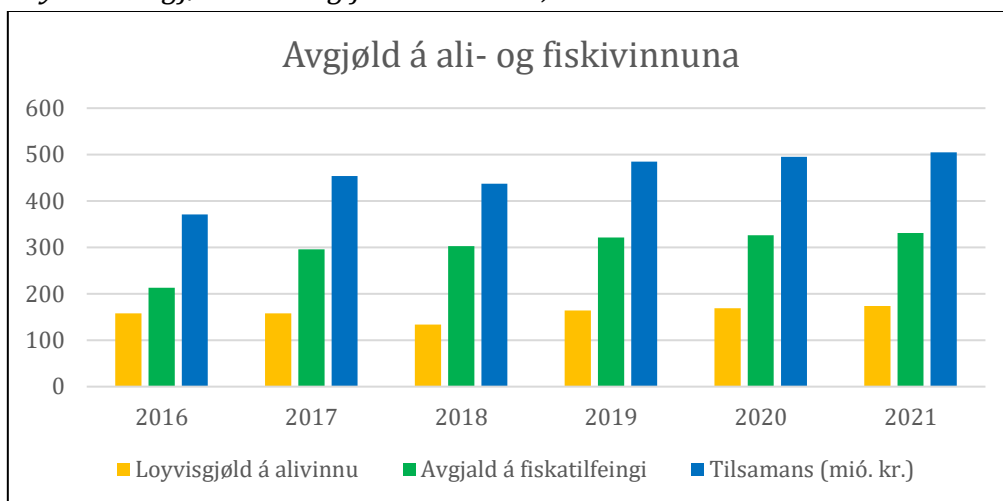
<i>Mið. kr.</i>	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Úrslit land og kommunur	-195	53	223	690	160	-316
Skattur av pensjónsinngjöldum	266	277	294	321	330	350
Úrslit uttan skatting av pensjónsinngjöldum	-461	-224	-71	369	-170	-666

Kelda: Fíggaráráðið.

Útreiðsluvøkstur landskassans grundaður á óvissar inntøkur

Í 2017 fekk landskassin samanlagt 454 mió. kr. í beinleiðis loyvisgjøldum frá alivinnuni⁸ og avgjøldum á fiskatilfeingi frá fiskivinnuni⁹, sí mynd 4 og talvu 6. Umframt stóru framgongdina í ali- og uppsjóvarvinnunum seinastu árin, so eru eisini lógarbroytingar framdar, soleiðis at beinleiðis avgjøldini á hesar vinnur eru nógv hækkaði hesa tíðina.

Mynd 4: Avgjøld á ali- og fiskivinnurnar, 2016-2021.

Kelda: Fíggjarmálaráðið.

Stórur partur av avlopi landskassans í 2017 var sostatt grundaður á beinleiðis loyvis- og tilfeingisgjøldini frá ali- og fiskivinnuni, og sambært fíggjarætlanunum komandi árin, so er ætlanin, at ein enn størri partur av úrsliti landskassans skal koma frá loyvis- og tilfeingisgjøldum frá ali- og fiskivinnuni, sí talvu 6.

Talva 6: Úrslit landskassans og avgjøld á fiskivinnuna, 2016-2018.

Mió. kr.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Úrslit landskassans	158	563	272	343	322	450
Avgjøld á ali- og fiskivinnuna	371	454	437	485	495	505
Úrslit uttan avgjøldini	-213	109	-165	-142	-173	-55

Kelda: Fíggjarmálaráðið.

Ætlanin er, at beinleiðis avgjøldini frá ali- og fiskivinnuni skulu hækka upp á góða hálva milliard í 2021, men ali- og uppsjóvarvinnurnar eru viðbreknar vinnur, sum søguliga hava víst seg at sveiggja nógv, og tí kunnu hesar inntøkur gerast rættiliga óvissar hjá landskassanum at dúva uppá.

⁸ Í 2017 rindaði alivinnan tilsamans 552 mió. kr. í felagsskatti, tøkugjaldi og kapitalvinningskatti.

⁹ Umframt beinleiðis avgjøldini á fiskivinnuna, so rindaði fiskivinnan 58 mió. kr. í felagsskatti, 27 mió. kr. í kapitalvinningskatti og 500 mió. kr. í lønarskatti í 2017.

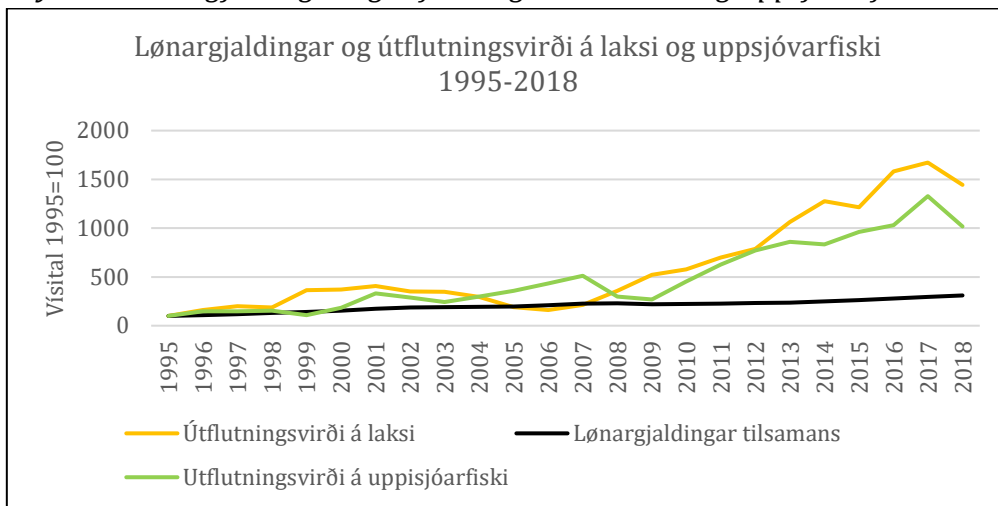
Áðrenn 2010 var nakað av sveiggi í útflutningsinntøkunum frá ali- og uppsjóvarvinnunum. Frá 2010 til 2017 var stórir vøkstur í útflutningsinntøkunum frá hesum vinnum, men í 2018 var eitt rættiliga stórt fall í útflutningsinntøkunum frá ali- og uppsjóvarvinnunum, sí mynd 5.

Tað er torført at meta um útlitini hjá nótaflótanum, og søguliga hava tað verið tíðarskeið við lágum laksaprísi, men mynd 5 vísir heilt týðiliga, at gongdin í útflutningsvirðinum á laksi og uppsjóvarfiski er heilt øðrvísi enn gongdin í búskapinum annars, sum kann lýsast við javnt og støðugt vaksandi lønargjaldingunum.

Tað kann sostatt vera rættiliga stór óvissa í útlitinum fyri inntøkum landskassans av loyvis- og tilfeingisgjøldunum, tí grundarlagið fyri hesum inntøkum kann vera svikaligt.

Slíkar sveiggjandi inntøkur hjá landinum eiga annars at verða umsitnar umvegis ein búskapargrunn, sum kann javna sveiggini av inntøkunum út yvir fleiri ár, t.d. 10 ella 15 ár.

Mynd 5: Lønargjaldingar og útflutningsvirði á laksi og uppsjóvarfiski

Kelda: Hagstova Føroya.

SAMSKIPAN FORTREYTT FYRI MENNING AV SAMFELAGNUM

Føroya Arbeidsgevarafelag hevur ta fatan, at tað er alneyðugt at fremja bygnaðarligar broytingar og tillagingar í fíggjar- og skattapolitikkinum, soleiðis at tað fæst ein langskygd samskipan av øllum almennum virkseminum, samstundis sum skattaskipanin verður kappingarfør og eggjar fólki og vinnu at arbeiða og gera íløgur í Føroyum

Politiska skipanin skal raðfesta, stýra og skapa karmar

At føroyskur fíggjarpolitikkur søguliga hevur verið viðrekandi og stimbrandi á virkseminum í landinum, kemst í stóran mun av, at fíggjarpolitikkurin og raðfestingarnar hjá landi, kommunum og øllum øðrum almennum virkseminum, uttanfyri roknskapirnar hjá landi og kommunum, ikki hevur verið samskipað við langtíðarætlanum.

Føroya Arbeidsgevarafelag sær tað sum eina stóra og alt avgerandi uppgávu hjá politisku skipanin, at samskipa allan tann almenna fíggjarpolitikkin og allar almennu raðfestingarnar í einari samlaðari langtíðarætlan, soleiðis at vit fáa eina javna og støðuga menning og útbygging av føroyska samfelagnum, har vinna og borgarar fáa langskygdar karmar at virka og liva innanfyri.

Hetta er ein stór, men avgerandi avbjóðing, tí føroyski samfelagsbúskapurin er lítil og sera viðbrekin móttvegis stoytum uttanífrá, sum javnan hava skapt stór sveiggj í føroyska búskapinum. Tí er alneyðugt við langskygdum búskaparpolitikki, sum skapar búskaparligt støðufesti yvir longri tíð, har samfelagsbúskapurin verður minst møguligt órógvaður av stuttíðar sveiggjum.

Føroya Arbeidsgevarafelag hevur fleiri tilmæli, hvussu Føroya Arbeidsgevarafelag metir, at langskygdi fíggjar- og skattapolitikkurin eigur at verða lagdur tilrættis, og har land og kommunur tillaga inntøkur og útreiðslur sínar hareftir.

Vanligi lønarskatturin má lækkast

Í 2015 vísti Føroya Arbeidsgevarafelag á, at týðningarmesta broytingin, sum politiska skipanin kundi fremja, var at lækka lønarskattin, so hann gjørdist meira kappingarførur við lønarskattin í grannalondunum. Hesi sjónarmið hevur Føroya Arbeidsgevarafelag framvegis, fyra ár seinni.

Tað eigur ikki at vera føroyska skattaskipanin, sum eggjar fólki til at leita sær uttanlands at arbeiða, og harvið forða fyri øktum virkseminum og fleiri arbeiðsplássum í Føroyum. Føroyskir arbeiðsgevarar skulu ikki bert kappast við útlendskar arbeiðsgevarar um at gjalda eina kappingarføra løn, teir skulu eisini kappast við ein lægri lønarskatt í grannalondunum.

Fyri at eggja starvsfólki at velja at arbeiða í Føroyum, og íleggjarum at gera íløgur og skapa arbeiðspláss í Føroyum, er neyðugt at gera Føroyar meira kappingarførar. Her er fremsta til-mæli hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag at lækka persónliga inntøkuskattin, serliga lægri marginal-skatt á lág- og miðalinntøkur upp til 400-500 tús. kr.

Tað hevur harumframt stóran týdning, at skattaskipanin er soleiðis sett saman, at tað altíð loysir seg at arbeiða. Tað má ongantíð vera skattaskipanin, sum setir lønmótakarar í eina slíka støðu, at tað fíggjarliga loysir seg betur at lata vera við at arbeiða. Hetta er eisini galdandi fyri pensjónistar, ið hava hug og møguleika at vinna sær eina inntøku afturat pensjónini. Mótrokning í pensjónini eigur ikki at vera ein forðing fyri, at pensjónistar vinna sær nakrar krónur eyka, um teir sjálvir hava hug til tað.

Serskipanir og frádráttir eiga at verða strikaðir

Hóast arbeiði er til meira enn allar hendur og ein av størstu forðingunum fyri framhaldandi vøkstri í føroyska búskapinum er manglandi arbeiðsmegi, so fær føroysk arbeiðsmegi umvegis samdøgurs-, sjómanna- og uttalanlandsfrádrátt fíggjarligan stuðul úr landskassanum at fara uttan-lands at arbeiða.

Samdøgursfrádrátturin er 300 kr. um samdøgri og verður drigin frá inntøkuni. Persónar, ið sigla við fiskiskipum í Norðurlondum, og persónar, sum hava inntøku undir DIS-skipanini, hava rætt til samdøgursfrádrátt. Persónar, sum eru fevndir av uttalanlandsfrádráttum hava ikki rætt til samdøgursfrádrátt. Treytin fyri at fáa samdøgursfrádrátt er, at arbeiðið er í tveir mánaðir uttan slit ella 100 samdøgur í einum 12 mánaða tíðarskeiði.

Í fiskivinnuni er frádrátturin 14% av inntøkuni upp til 470.000 kr. Frádrátturin er eisini fyri inntøkur hjá føroyskum persónum við fiskiskipum frá øðrum Norðurlondum.

Harumframt kunnu tey, ið arbeiða uttanlands, draga 30% frá inntøkuni upp til 400.000 kr. Skattskylduga inntøkan, sum eftir er, verður skattað við 35%. Frádráttur á 30% av útlenskari inntøku er tó ikki galdandi fyri manning á skipum, skrásett í FAS ella DIS ella í føroysku skipa-skrásetingini annars. Frádráttur á 30% av útlenskari inntøku er heldur ikki galdandi fyri fiksi-veiðuinntøku frá skipum skrásett í øðrum Norðurlondum, t.d. Noreg og Danmark. Tey, ið fáa 30% í uttalanlandsfrádrátti, kunnu ikki fáa samdøgurs- og fiskimannafrádrátt av somu inntøku.

Hesar skipanir virka sum óbeinleiðis fíggjarligir og kappingaravlagandi stuðulskianir úr føroyska landskassanum til útlenskar arbeiðsgevarar at seta føroyskar arbeiðstakarar í starv, samstundis sum manglandi arbeiðsmegi er ein forðing fyri framhaldandi vøkstri í føroyska búskapinum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag mælir til at strika slíkar frádráttir og serskipanir, og at brúka vinningin hjá landi og kommunum til at lækka vanliga lønarskattin.

Rentustuðulin niðurlagast yvir longri tíð

Tað hava verið góðar fortreytir fyri at seta eina niðurlaging av rentustuðlinum í verk, tí stóri lønarvøksturin saman við lágari rentu og lítlum prísavøkstri hevur økt munandi um tøku inntøkuna og keypiorkuna hjá føroysku húsarhaldunum. Føroysku húsarhaldini høvdu tí ikki merkt stórvegis til eina skipaða niðurlaging av rentustuðlinum.

Føroya Arbeidsgevarafelag metir tó, at tíðin er komin til at fara í holt við eina skipaða tilgongd at niðurlaga rentustuðulin til frama fyri lægri lønarskatti, men hetta má gerast við varsemi, tí tað er lítið at ivast í, at renturnar fara at hækka aftur, ikki minst av herdu kapitalkrøvnum til bankarnar frá myndugleikunum.

Umhvørvispolitikkurin má ikki bert snúgva seg um skatt og avgjöld

Umhvørvispolitikkur fær høga raðfesting í flest øllum framkomnum londum, og Føroya Arbeidsgevarafelag tekur fult undir við, at umhvørvispolitikkur eisini fær høga raðfesting her hjá okkum, men vit muga ansa eftir, at umhvørvispolitikkurin ikki einans kemur at snúgva seg um skatt og avgjöld, og harvið bert endar við at gerast ein nýggj inntøkukelda hjá tí almenna.

Tað kann fáa stórar avleiðingar fyri virksemd og arbeiðspláss í føroyska samfelagsbúskapinum, um tilmælið¹⁰ um at fleirfaldað avgjaldið á tungolju verður sett í verk, tí stóru føroysku ídnaðarfyrirtekurnar hava í lýtuni ikki nógv móguleikar at leggja um til alternativar og grønar orkukeldur. Einasta alternativ í lýtuni er el, og her hava føroysku ídnaðarfyrirtekurnar ongan móguleika at standa seg í kappingini við útlendsku kappingarneytarnar, ið rinda nógv lægri prís fyri elnýtsluna.

Í Danmark rinda virkir í fiskamjòlsídnaðinum millum 0,44 og 0,53 kr. fyri kilowattíman. Í Føroyum er prísurin 1,20 kr. fyri kilowattíman. Her skal eisini viðmerkjast, at í Føroyum er prísurin á kilowattímanum hækkaðar næstan 85% seinastu 14 árin, úr 0,65 kr. í 2005 upp í 1,20 kr. í 2019.

Føroya Arbeidsgevarafelag tekur annars fult undir við, at størri partur av føroysku orkunýtsluni verður fluttur yvir á varandi og grønar orkukeldur, men hetta má vera væl fyrireið og skipað, soleiðis at borgarar og vinna, fíggjarliga og yvir eitt longri áramál, verða eggjað til at leggja um til grønar orkukeldur. Her er SEV ein týðningarmikil viðspælari og drívmeði í eini grønnari umlegging, og tí ber tað ikki til, at SEV, sum monopol fyrirtøka, heilt óvæntað kann hækka elprísir fyri at røkka egnum kapitalmálum¹¹.

¹⁰ Landsstýrisins Skattanevnd mælir til at hækka avgjaldið á tungolju úr 0,10 kr./liturin upp í 1,50 kr./liturin.

¹¹ Spurningur um liberalisering av føroyska elmarknaðinum er partur av arbeiðssetninginum í eini frágreiðing um vinnuligu orkusjónarmiðini hjá Føroya Arbeidsgevarafelag, sum kemur út í næstum.

Ansast má eisini eftir, at vit ikki sjálvi eru við til at koyra fatanina av føroyskum umhvørvis- og orkupolitikki av sporinum, tí vit hoyra javnan í fjølmiðlunum, millum annað frá føroysku umhvørvismyndugleikunum, at Føroyar teljast millum mest dálkandi tjóðir í heiminum, mált í CO₂-útláti pr. íbúgva.

Føroyar er stórur matvøruframleiðari í heimshøpi, hóast vit bert eru gott 51.000 íbúgvar. Okkara matvøruframleiðsla er orkukrevjandi, og tí liggja vit í botninum, um vit samanbera CO₂-útláti pr. íbúgva. Føroya Arbeiðsgevarafelag heldur, at tað hevði givið eina rættvísari mynd, um vit samanбору CO₂-útláti við framleiðslu nøgdirnar her, og aðrastaðni, har tey hava líknandi framleiðslu av matvørum.

Harumframt eigur føroyskur orku- og umhvørvispolitikkur í størri mun at fevna um orkunýtslu á sjónum. Hóast Føroyar teljast millum grønastu londini í heiminum, tá ið tað snýr seg um elframleiðslu á landi, har SEV vann norðurlendsku náttúru- og umhvørvisvirðislønina í 2015, so verður allur orku- og umhvørvispolitikkurin savnaður um at gera Føroyar grønnari á landi.

Føroyar kundu tikið stór fet frameftir á umhvørvisøkinum, um umhvørvispolitikkurin eisini rakk út á sjógv. Tí er tað ein andsøgn fyri umhvørvispolitikkin, at fiskivinnunýskipanin eingi grøn atlit tekur yvirhøvur, men heldur tvørturímóti eggjar til meira útlát og orkunýtslu frá fiskiskipaflotanum.

Skulu vit hava ein veruligan umhvørvispolitik, so má fiskivinnunýskipanin eggja fiskivinnuni til at gera nýfløgur í ein nýmótans og grønnari fiskiskipaflota, og ikki sum nú, har fiskivinnunýskipanin skapar fortreytir fyri einum gomlum, niðurslitnum og meira orkukrevjandi fiskiskipaflota í framtíðini. Harumframt eigur fiskivinnunýskipanin ikki at eggja til, at fleiri fiskiskip enn neyðugt fáa fiskin til høldar.

Vinnan eigur at verða skattað av úrsliti

Fremsta uppgávan hjá vinnuni er at skapa virkseimið og vøxtur í samfelagsbúskapinum, sum gevur inntøkur, skattir og avgjöld til felagskassarnar at dríva vælferðarsamfelagið fyri. Týðningarmestu fortreytirnar hjá vinnuni er at hava støðugar og tryggar karmar at virka undir.

Tað mugu tí vera rímlig mørk fyri, hvussu skattir og gjöld á vinnuna vera lögð tilrættis. Í vinnuni er breið semja um, at vinnan eigur at verða skattað av avlopi, og ikki av pengum inni í vinnuligu ringrásini, tí tað áleggur vinnuni størri váða, sum virkar tálmandi á íløguhugin hjá vinnuni.

Tá ið tað kemur til loyvis- og avgjöld á ali- og fiskivinnuna, so kann tað tykjast, sum tað eru ætlaðu inntøkurnar hjá landinum komandi árinum, ið eru avgerandi fyri, hvussu nógv landið ætlar at krevja inn í loyvis- og avgjöldum frá ali- og fiskivinnuni. Hóast inntøkurnar frá hesum vinnum

søguliga hava sveiggja nógv, so væntar politiska skipanin, í sínum fíggarætlanum, at inntøkurnar frá hesum vinnum fara at vaksa hvørt tað einasta ár, komandi árin. Hetta metir Føroya Arbeidsgevarafelag at vera fyrilítarleyst av politisku skipanini.

Munandi skattalættar krevja helst hægri almannaveitingarnar

Tað ber neyvan til at geva nakran munandi lætta í lønarskattinum uttan at flestu kommunurnar fara at missa munandi inntøkur til kommunukassarnar. Tí má kommunuskatturin skipast heilt øðrvísi, annaðhvørt við progressivum skatti ella við borgara- og húsatænastugjöldum, um lønarskatturin í kommunum skal lækkast.

Tað ber neyvan heldur til at gera nakrar tillagingar og veita skattalættar umvegis føroysku skattaskipanina, sum ikki venda tunga endan niðureftir. Lægstu inntøkurnar í Føroyum rinda lutfalsliga lítið í inntøkuskatti, og skal tað vera møguligt at geva miðalinntøkunum ein skattalætta, sum verður fíggaður við breiðari skattagrundarlag, so verður trupult ikki at raka lægstu inntøkurnar neiliga, við t.d. borgara- og húsatænastugjöldum.

Tað slepst tí neyvan undan, at hækka ymsar almannaveitingar til lægstu inntøkurnar fyri at viga upp ímóti kostnaðinum av skattalættanum til lág- og miðalinntøkurnar av einum breiðari skattagrundarlagi. Almannaveitingarnar eru fólkapensjón, fyrítíðarpensjón, dagpenngar, familjuískoyti og lestrarstuðul.

Sparingar og tænastrugjöld annars

Tað letur seg neyvan gera at fremja munandi skattalættar, sum eru fult fíggaðir við øðrum inntøkum, og tí mugu tað eisini fremjast sparingar, har ferðin verður tikin av skjótt vaksandi almennu útreiðslunum, sum fyri stóran part eru grundaðar á óvissar inntøkur frá ali- og fiskivinnuni, umframt skatti á pensjónsinngjöldum.

Føroysku myndugleikarnir seta peningastovnunum strong kapitalkrøv, soleiðis at peningastovnarnir megna at standa ímóti, um ein álvarslig fíggaráttur skuldi stungið seg uppáftur. Politiski myndugleikin átti eisini at hugt inneftir, og sett sær sjálvum líknandi krøv, soleiðis at almennu Føroyar megna at standa ímóti einari møguligar búskaparkreppu í framtíðini.

Her kundi verið umhugað at sett á stovn ein veruligan búskapargrunn við norska oljugrunnum sum fyrimynd. Norski oljugrunnurin hevur størri armslóngd frá politisku skipanini enn føroyski búskapargrunnurin, sum Løgtingið samtykti í fjør. Føroyski búskapargrunnurin er í veruleikanum ein konti á fíggarlógini, ið Løgtingið hevur fult ræði á.

Politiski myndugleikin eigur frameftir at umhuga eina øðrvísi fígging yvirhøvur av almennu tænastrunum við fleiri tænastrugjöldum. Vit hava longu í fleiri ár kent til avbjóðingarnar, har tað hava verið fleiri og fleiri brúkarar av føroyska vælferðarsamfelagnum, sum ikki rinda skatt í Føroyum, og henda avbjóðingin verður størri í framtíðini við einari vaksandi ferðavinnu.

Tað kann hava við sær, at alt fleiri brúkarar fara at fáa ókeypiss tænastr frá føroyska vælferðarsamfelagnum, sum føroyski skattgjaldarin rindar fyri. Tí verður neyðugt at endurskoða fíggingarleistin av føroyska vælferðarsamfelagnum, soleiðis at fleiri tænastrgjöld og tryggingar koma inn í myndina fyri at lækka vanligu lønarskattin, sum í lýtuni fíggjar stóran part av føroyska vælferðarsamfelagnum.